

Skandinavisk Velferdskonferanse 2016

Et mer humant arbeidsliv

Roy Pedersen, leder av LO i Oslo

Takk for invitasjonen til Skandinavisk Velferdskonferanse og dette seminaret med fokus på arbeidslivet. Jeg har blitt bedt om særlig å ta opp den aktuelle teknologiutviklingen som tema, noe som diskuteres altfor lite.

Norsk fagbevegelse har historisk ikke vært maskinstormere. Vi har vært positive til å ta i bruk ny teknologi. Dels fordi det fjernet fysisk hardt arbeid og monotone arbeidsoppgaver og dels fordi vi erkjente at økt produktivitet sikrer arbeidsplasser og rettferdiggjør en høyere lønn. Kravet var og er at vi skal sikres opplæring og innflytelse på innføring av teknologien og at det skal legges til rette for at omstillingen ikke fører til arbeidsledighet for de som rammes. Det må fortsatt være det normale, men flere nye trekk gjør at dette blir mer konfliktfylt enn før.

Det har flere årsaker. Noe skyldes at arbeidsoppgaver outsources og anbudsutsettes med bl.a. det resultat at det vi kaller IT-jobber havner utenlands. Konkurransetsetting og privatisering fører til at utdanning blir konkurransefaktor slik vi så det i den nylig avsluttede løkførerstreiken.

En hovedfaktor er endringen i selve organiseringen av arbeidslivet der faste ansatte fagarbeidere erstattes med innleide og andre typer av midlertidighet. Vi opplever at EU/EØS-avtalens fire friheter, koblet til frisleppet av bemanningsbransjen, gir sosial dumping og økt arbeidslivskriminalitet i alle land. Utviklingen kan faktisk føre til mindre rasjonell produksjon og mindre bruk av teknologi, slik vi eksempelvis har sett det innen Oslos byggebransje, der billig arbeidskraft erstatter bruk av maskiner – med det resultat at produktiviteten har gått ned. Likevel går profitten opp.

Dessuten svekkes samarbeidet og de ansattes medbestemmelse i arbeidslivet. Nylig viste en undersøkelse at 45% av norske ansatte mener at arbeidslivet går i en mer autoritær retning (Arbeidsforskningsinstituttet 3. november 2016). Den norske modellen angripes med andre ord fra toppen og undergraves og forvitrer i bånn. Vi ser en råere og mer autoritær kapitalisme samtidig som det trenges en klimavennlig omstrukturering av samfunnet der ny teknologi må spille en viktig rolle. Her er det avgjørende å beholde nasjonal kontroll over lov- og avtaleverket i arbeidslivet og si nei til ekstremavtaler som EØS og TISA.

Det vi trenger i denne situasjonen, er en stat som kan handle strategisk. En regjering som ikke privatiserer jernbanen og annen infrastruktur, planlegger å selge arvesølvet, gir skattelette til de rike og angriper faglige rettigheter, slik den nåværende H/Frp-regjeringen gjør. En strategisk stat burde snarere stimulere til teknologisk utvikling for klimavennlige løsninger, beholde viktig infrastruktur i felleseie, sikre velferdsordningene og bekjempe arbeidsløshet og økte forskjeller.

La meg nevne tre eksempler som kan illustrere det jeg nå har sagt:

Vi kjenner alle til Uber som formidling av taxilignende tjenester. Det framstilles som delingsøkonomi, men er en form for pirattaxi. Egentlig er ikke dette noe annet enn en

forretningsside som benytter seg av ny teknologi for ytterligere å utbytte arbeidskrafta. Det ligger ikke noe teknologitvang i dette. Det er jakt på høyere profitt som er drivkrafta. Så har da også Uber-grunder Travis Kalanich nå blitt en av verdens rikeste.

Her er både fagbevegelsen og taxinæringen enig i at dagens virksomhet må forbys. Men den norske hovedarbeidsgiversammenslutningen NHO synes at dette «skaper nye muligheter» og at eksiterende og nye aktører, som de kaller det, kan «møtes på midten».

Et annet og beslektet eksempel er airbnb, utleie av overnattingstjenester. Virksomheten øker raskt, spesielt i Oslo og Bergen. I tillegg til å være et uregulert område som konkurrerer med en regulert hotellnæring, bidrar denne utleien også til å holde prisene oppe på det ordinære leiemarkedet. Derfor har også Leiboerforeningen krevd begrensninger og NHO Reiseliv, arbeidsgiverne i næringen, advarer med rette mot undergraving av den organiserte hotell- og overnattingsnæringen

Det tredje eksemplet jeg vil trekke fram, er robotisering, som er litt mer sammensatt. 33% av dagens jobber kan forsvinne i løpet av et par tiår, sies det, spesielt innen lager, logistikk, butikk og kontor – mye innen Handel og Kontors områder. Dette framgår bl.a. av en nylig rapport fra organisasjonene Manifest og De Facto.

En automatisering av tjenesteproduksjon kan være positivt hvis målet er å fremme produktiviteten, fjerne tunge arbeidsoppgaver og skape mer engasjerende jobber. Igjen må kravet være innflytelse, omskolering og alternative arbeidsplasser. Men blir dette en arena der enkeltpersonforetak tar over for faste ansatte med ordna lønns- og arbeidsforhold samt pensjonsrettigheter, da har vi en jævla utfordring.

Hva gjør vi?

Vi må ha en strategi på både kort og langt sikt. På kort sikt må fagbevegelsen skjerpe den politiske kampen for å ta tilbake det som har vært fagbevegelsens kampsaker i alle år: Faste ansettelse, regulert og gjerne kortere arbeidstid, samt rettferdig fordeling via lønnskamp.

Neste år er det stortingsvalg i Norge. LO i Oslo har lansert et 9-punkts program for en politisk debatt kalt «Fellesskap fungerer – For en ny politisk kurs». Her er tre av våre krav som vi ønsker debatt om her og nå:

- 1) Styrke Arbeidsmiljøloven og reversere forverringene som er gjort av det borgerlige stortingsflertallet. LO må krevne dette nå. AP i regjering må reversere forverringene umiddelbart, og ikke basere seg på partssamarbeid med NHO på dette området, for det kan ende med at vi får en dårligere arbeidsmiljølov enn den vi hadde før 1. juli 2015. Etter at reverseringen er gjennomført, kan vi diskutere ny teknologi og robotisering med arbeidsgiverorganisasjonene og andre.
- 2) Forby dagens bemanningsbransje, gjerne ved å starte med at ansatte i disse firmaene sikres fast ansettelse med lønn mellom oppdrag.
- 3) Innføre tillitsreform for offentlig sektor i hele landet, slik som det nye byrådet i Oslo nå har startet opp med på enkelte områder, og som dere fra København kjenner så godt til. Dette er et alternativ til konkurranseutsetting og privatisering, for økt tillit, medbestemmelse og bedre tjenester. Det utgjør et viktig alternativ til mål- og resultatstyring – samt et alternativ til ikke

eksisterende partssamarbeid og et partssamarbeid der vi ikke blir hørt. Dette vil også gjøre det mulig å ta i bruk velferdsteknologi på en mer inkluderende måte.

Det var interessant å notere seg at også lederne for fagorganiserte politifolk fra de fem nordiske landene i en kronikk i Aftenposten (13/11/16) nå går imot New Public Management.

Til slutt. Den type utvikling vi vil ha, krever en endring også av fagbevegelsen. Vi kan ikke fortsette med administrering, styring og kontroll som gir både avmakt, individualisering og passivering. Det vi trenger, er organisering, skoloring, aktivisering og ledelse, som også inkluderer at vi må være fagbevegelse for alle som jobber her og ikke bare de rotnorske. Dette for å sette tillitsvalgte og andre i stand til å organisere, drive organisasjonsbygging sånn at vi aktivt kan bruke det lov- og avtaleverket vi har.

Mer enn på lenge er det viktig å ha en aktiv og uredd fagbevegelse!